

Doç. Dr. Eyüp AKMAN*

SON DİVAN ŞAIRLERİNDEN KASTAMONULU AHMET RIZA BOŞDURMAZ

A-Hayatı:¹

Ahmet Rıza Boşdurmaz'ın nüfus kaydına göre adı Ahmet Ziya'dır. Ahmet Ziya, hicri 1292 senesinde (Miladi 1876) Kastamonu'nun Abdül-Cebbar mahallesinde doğmuştur. Babası Uzun Mustafa oğullarından Mehmet Ata Efendi (D.1854-Ö.1915), annesi Hacer Hanımdır (D. 1857-Ö.?). Mehmet Ata Bey ile Hacer Hanımdan Ahmet Rıza'dan başka 1888 yılında Mehmet İhsan dünyaya gelir.

Ahmet Rıza, Şerife (D.1874-Ö.1956) ile evlenmiş ve bu evlilikten Mehmet Cemal² (D.1894-Ö.1959)ve Mahmut Celal (D.1900-Ö.1952) doğmuştur.

Ahmet Rıza, ilk tahsilini Kastamonu'da tamamladıktan sonra Nasrullah Medresesi müderrisi Hafız Ahmet Lütfi Efendi'nin derslerine devam etmiş,

• Kastamonu Üniversitesi Öğretim Üyesi

1 Rıza Boşdurmaz'ın hayatına ait bilgileri, M. Nasih Çelenligil'in, Ahmet Rıza'nın ölümü dolayısıyla yazdığı bir yazdan (*Doğrusöz Gazetesi*, Kastamonu, 3 Ocak 1948) ve Kastamonu nüfusundan elde ettik.

2 Mehmet Cemal ile Safinaz'ın evliliğinden 1931 yılında Salim Boşdurmaz doğar (Ö.1949). Safinaz Hanım 1911 Çatalzeytin doğumludur. Salim ise 1931 yılında Ayancık'ta doğmuştur. Salim Boşdurmaz Dilşen hanım ile evlenir. Bu evlilikten Merih (D. 1959), Hürriyet Nezih (D.1960), Kazım Giray (D.1964) adında üç oğul, Zühal (D.1964) adında bir kız dünyaya gelir. (Zühal 1982 yılında, halen Gaziantep Vali Yardımcısı olan Mehmet Taşdögen ile evlenmiştir ve bu evlilikten Hüseyin Göksen ve Ömrüm Serena dünyaya gelmiştir.) Bütün bunlar bize gösteriyor ki Boşdurmaz ailesi geçen asırın başlarında Kastamonu'dan Sinop'a taşınmışlardır.

Kastamonu'nun Yetiştirdiği
Meşhur Adamlar
HATTAT ZADELER
Kont
A. R. BOŞDURMAZ

Yazar: İhsan Özsoy

Ahmet Rıza Boşdurmaz, Hattat Zade nam-i diğer Üzüm Moustafa ile ailesine mensup ve Kont Rıza şöhreti ile meşhur kişilerimizdedir.

Mutlakayıf bilgilerimizden M. İhsan Oğuz'un ağabeyi olan Boşdurmaz'ın geçeriği söyledi :

Ahmet Rıza, oğlu habası Mehmet Ataullah, oğlu habası Hafız Ahmet, oğlu habası Mehmet, oğlu habası Mustafa

Tarihi Boşdurmaz, 1907'de Abdülezzehir mahallesinde doğdu. İlk ve Rıza'da İlahiyatı ikamet ettiğinden sonra Nizâmiye medresesi müdürü olan Hafız Ahmet Lütüfî'nin devletine girmek üzere Kastamonu'ya gitti. Kastamonu'ya girişindeki Nafia Kondüktörlüğüne tayin edilmiştir. Emekli olduğu 1934 yılından birkaç sene önce, memleketi Kastamonu'ya gelmiş ve hizmetlerini burada sürdürmüştür.

Ahmet Rıza Boşdurmaz, 24.12.1947 tarihinde vefat etmiş ve Kastamonu'ya defnedilmiştir.

Davamı var

B-Eserleri

1-Türk Atalar Sözü kitabı

Ahmet Rıza Boşdurmaz emekli olduktan sonra bütün zamanını okuyup yazmakla ve halk dilinden muhtelif malzemeler toplayarak geçirir. Şairliğinin yanı sıra iyi bir folklor derleyicisi olan Ahmet Rıza görev yaptığı yerlerden, özellikle Kastamonu, Çankırı, Sinop bölgelerinden ata sözleri derlemiştir. Boşdurmaz, derlediği bu atasözlerini Çankırılı Ahmet Talat'a göndermiş, Ahmet Talat da bazı düzenlemelerde bulunarak bu atasözlerini 1933 yılında neşretmiştir.³ Eserdeki 4 binden fazla atasözlerini Ahmet Talat, harf sırasına göre sıralamış ve kitala yazdığı giriş yazısında eser hakkında detaylı bilgi vermiştir.

2-Şiirleri

Ahmet Rıza hem hece hem de aruzla şiirler yazmıştır. Şiirlerini Çankırı ve Kastamonu'da çıkan gazetelerde yayımlamıştır. Aruz vezniyle yazdığı şiirlerini Divan şeklinde bir araya getirme teşebbüsleri olduğunu fakat bunda başarı sağlayamadığını Nasih Çelenligil'in yazısından anlıyoruz. Demek ki Boşdurmaz'ın Divan tertib edecek kadar fazla şiiri var. Biz bu yazımızda Boşdurmaz'ın 1938-

³ Ahmet Rıza, *Türk Atalar Sözü*, Çankırı 1933

1943 yılları arasında Kastamonu *Doğrusöz Gazetesi*'nde neşettiği 28 şiirini ele alındı. İleride yapılacak olan derinlemesine bir araştırma Ahmet Rıza'nın şiir külliyatını ortaya koyacaktır.

Şair, cumhuriyet kurulduğundan on beş sene sonra "Cumhuriyet Destanı"⁴ adlı eserini Açıksöz Matbaasında bastırır. Bu esere Kastamonu il halk kütüphanesinde rastlayamadık. Fakat 29 beyitlik aynı adı taşıyan bir şiiri 29 Teşrînevvel 1942'de *Doğrusöz Gazetesi*'nde yayınlanmıştır.

Şair Ahmet Rıza Boşdurmaz'ın *Doğrusöz Gazetesi*'nde yayınlanan yirmi sekiz şiirinin konularını; daha ziyade felekten, parasızlıktan, yalnızlıktan şikayet; halk evlerini, İsmet Paşa'yı, Türk'ü ve Türkülü, Kurtuluş zaferini, Cumhuriyeti öven konulara ilaveten aşk, hasret gibi konular oluşturmaktadır.

Ahmet Rıza Boşdurmaz şiirlerinde rindane bir tavır sergiler. "Ut, Tanbur ve Şarap"⁵ isimli şiirinde şair, bu coşkun hallerini şu beyitlerle anlatır:

"Keyfim geliyor meclisi işaret kurulunca
Billür kadehim bâdei gülgûna dolunca

Nâra atarım cûşa gelip aşkına yarın
Kanuna, uta, tanbura mızrap vurulunca"

Aruz vezni ile yazdığı şiirlerinde daha ziyade fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün kalibini tercih etmiştir. Hece vezni ile yazdığı şiirlerinde de on birli hece ölçüsü nü kullanmıştır.

Sonuç

Sonuç olarak diyebiliriz ki Ahmet Rıza Boşdurmaz, aruz vezniyle Divan edebiyatı tarzında şiir yazan ender şairlerdendir. Şiirlerinde pek çok aruz hatası olmasına rağmen özgün misralar yakalamıştır. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde de orijinal misralar ortaya çıkartan Boşdurmaz'ın şiirleri ve eserleri üzerinde şimdije kadar hiçbir inceleme yapılmamıştır. Bu tanıtıcı yazıldan sonra Ahmet Rıza Boşdurmaz hakkında daha ciddi çalışmaların yapılacağını zan ve temenni ediyoruz.

KAYNAKLAR

BOŞDURMAZ, Ahmet Rıza, *Türk Atalar Sözü*, Çankırı, 1933

ÇELENLİĞİL, M. Nasih, *Doğrusöz Gazetesi*, Kastamonu, 3 Ocak 1948

Doğrusöz Gazetesi, Kastamonu, 1938-1943 yılları

⁴ Ahmet Rıza Boşdurmaz, *Cumhuriyet Destanı*, Açıksöz Matbaası, Kastamonu, 1938

⁵ Ahmet Rıza Boşdurmaz, Ut, Tanbur ve Şarap, *Doğrusöz Gazetesi*, Kastamonu, 10 Teşrînevvel 1941

A) HECE ÖLÇÜSÜYLE YAZILMIŞ ŞİİRLERİ⁶

1-

BEYİM⁷

Derd siz bir baş var mı acep alemde
Her şahsin bir türlü derdi var beyim
Kalmışız pek müşkül hüzn ü elemde
Koca dünya geldi bize dar beyim

Paradır alemde her işin başı
Parasız kaynamaz kimsenin aşısı
Arar ısek eğer sadık yoldaşı
Varsa paran odur sana yar beyim

Parasızlık başa büyük belâdır.
İşbu belâ her belâdan fenadır
Ağniyanın işi zevk u sefadır
Nerede olsa anlar hoş yaşar beyim

Asaletle karın doymaz bir zaman
Hayaletle karın doymaz bir zaman
Hacaletle karın doymaz bir zaman
Akiller boş durmaz iş tutar beyim

İnsan olan çalışmalı Rızaya
Çalışmağa alışmalı Rızaya
İş kulpuna yapışmalı Rızaya
Ar edenler edemezler kâr beyim

2-

BEYİM⁸

Fesahetten,belâgetten urma dem
Kebeneğin altında er yatar beyim
Cesaretten,mehabetten urma dem
Ummadığın bir taş baş yayar beyim

Hem cinsinin yakma sakın canını
Söndürme ve yıkma hanumanını
Nefse uyup heder etme kanını
Kan dökeni derler kan tutar beyim

Surat asma kim gelirse yanına
Mağrur olma şöhretine, şanına
Halim bulun dostuna, düşmanına
Her şahsı kendine eyle yar beyim

Mayesi bozuktan bekleme vefa
Vefaya mukabil görürsun belâ
Şekil ve suratca insandır amma
Siretce ejderdir,yahut mar beyim

Yüze gülen her insanı yar sanma
Simasına,etvarına aldanma
Tatlı sözlerine Rızaya kanma
Yar sandığın çıkar bir ağyar beyim

3-

DEMİŞLER⁹

Hikmetler var atalar sözlerinde
Kısaş kıyamete kalmaz demişler
Kıymetler var atalar sözlerinde
Gülen deli akıllanmaz demişler

Ormanlarda gezer tozar hayvanlar
Anlarında ferah-feza ormanlar
Eksik olmaz dağ başında dumanlar
Düşmansızca insan olmaz demişler

Her iş olur biter alemde
Surur, keder baki değil alemde
Sabret derd ü belâ geldiği demde
Ölüme derman bulunmaz demişler

İnsan olan bazen uyar şeytana
Mutlak düşer bir gün olur zindan'a
Andan sonra girer rah-i sübhane
Bulanmayan su durulmaz demişler

Nefse uyup eğri yola sapma sen
Halik varken mahlukata tapma sen
Hafi,celi Rıza isyan yapmasın
Yapılmayan suç sorulmaz demişler

5-

BULAMADIM¹⁰

Çok vilâyet ve kazada dolaştım
Halime münasip dost bulamadım
Âlimlere,cahillere ulaştım
Birinde renk ve örnek bulamadım

Kimi makul işler ardında koşar
Kimi safdilleri soymakla yaşar
Kimi yüce dağlar,deryalar aşar
Bir kaz bulup,buldurup yolumadım

Uğrattım başımı bin türlü derde
Kaldım derya-yı gamde ve kederde
Boyle imiş yazım lehv u kaderde
Âlâm ve ekardan boş kalamadım

Ne insanlar gördüm işbu âlemede
Kimi oynar,güler kimi matemde
Derd ü mihnet kayğu,gussa âdemde
Hayattan,varlıktan zevk duyamadım

Derd ü mihnet böyle gelmiş gidecek
Bir birini velyü takip edecek
Zalim felek daha bilmem nidecek
Rıza derd çekmekten kurtulamadım

⁶ Şair, şiirlerini halk diliyle ve konuşma üslubuya kaleme almış, gazete de hiç müda-hale etmeden aynen yayınlamıştır. Biz bazı şiirleri –anlamı bozmadan– standart Türkiye Türkçesi formatına uyarladık. Mesela “cümhuriyet”i “cumhuriyet” yapmak gibi. Şiirlerdeki bazı noktalama ve imla hatalarını da giderdik. Fakat müdahale edemediğimiz imla ve noktalama hatalarının bizden kaynaklanmadığının altını çizmek isteriz.

⁷ 9 Şubat 1940

⁸ 13 Şubat 1940

⁹ 8 Mart 1940

¹⁰ 22 Mart 1940

6-

VARDIR¹¹

Anlatayım köylümüzün halini
Misafiri sever ihsanı vardır
Dost yoluna ibzal eyler malını
Bu hususta şöhret ve şanı vardır.

Tarlasını,bahçesini sever o
İşlerini sırasıyla görer o
Yün eğirir,çorabını örter o
Sandığında sığır,kırmanı vardır.

İplik alır dokur,diker gömleğin
Terzi ölçer,bičer yeleğin
Kendi yapar teknesiyle elegin
Takdirlere şayan iz'ani vardır.

Sapanını kurar kendi kendine
Her bir şahsin kanmaz nush u pendine
Kulak asmaz kâhinlerin fendine
Keskin zeka,yüksek irfanı vardır.

El uzatmaz hükümetin işine
Uzadıp da tükürütmez leşine
Güldürmez ağyarı yarı keşine
Vatan,milletine candan sevgisi vardır.
Keskin zekâ,âli vicdanı vardır.

7-

ZAHMETE¹²

Yitirdik (Akif) i o nuru irfan
Hizmetler etmişdi yurda, millete
Evsafini tadada yokdur imkân
Anın için koşulmadım zahmete

Merhum ustاد güzel eşar yazardı
Hadis'e, Kur'an'a vukufutamı vardi
Her hususda hakikati arardı
Veda etti işbu dari mihnete.

Ender gelir böyle bir fazıl dehre
İlimde, irfanda benzerdi bahre
Zir-i hake girdi o beşş çehre
Gark olsun ilahi bahri rahmete:

Nar-i firakila yanar yaranı
Göz yaşları dökdü,döker ihvani
Bu alemde böyüdü nam u şanı
O bir alemde de ırsün izzete.

Bu aleme gelen durmaz Rızaya
Gidenlerden haber gelmez Rızaya
Akıl ermez, fikir yetmez Rızaya
Gelüp gitmekde ki sırr u hikmete

8-

CENGİ¹³

[Yunus Emre] değerli bir şairdir
Gelmez bu aleme akran u dengi
Meslekinde , meşrebinde mahirdir
Nefsile etmiştir savaş u cengi

İşbu dahi hakiki bir aşiktır
İşk narile can u dili yanıkır
Takdirlere, takdislere layiktır
Dosdoğrudur, miyari ve mahengi

Nazmu nesri hikmetlerle malidir
Hurafattan, gillusından halidir
Düşüncesi ve efkârı âlidir
Kökünden yıkılmıştır sîhruneyrengi

İlahidir nazm u nesri, ahvali
Akvalinden müstedeldir kemali ,
Kur'an, hadis asarının mealî
Kanunu aşka uygundur ahengi

Hayatını şeriatle geçirmiş
Tarikat, hakikatle geçirmiş
Marifetle, ibadetle geçirmiş
Manevi'dir tac u, tahtı, evrengi

9-

HALKEVLERİ¹⁴

Halkevleri şanlı halkın evidir
Bu evlerin halka hizmeti vardır
Ölü değil, canlı Türk'ün evidir
Haşa kadar izz ü rîfati vardır.

Hastalara, bikeslere bakar o
Sönmüş ocaklıları bulur yakar o
Mazlumların imdadına koşar o
Gariplere rahm ü şefkati vardır.

Zulmü sevmez adalate aşiktır
Sahavete, saadete aşiktır.
Hamasete, celâdete aşiktır
Adasına karşı savleti vardır.

Atalete, bekalete düşmandır
Sefahete, cehalete düşmandır
Sefalete, kehanete düşmandır
İlimde, irfanda sebatı vardır.

Cinayeti, kabahati red eder
Hiyaneti, redaeti red eder
Rezaleti, cebaneti red eder
Rızaya ahrare hürmeti vardır.

10-

FELEK¹⁵

Hayr u şerri seçdiğim gündenberi
Dünyayı başıma dar ettin felek
Dürlü dürlü derd u gam u kederi
Buldun, bulußdurduñ bar ettin felek

Ehvalime rahm etmedin ağlattın
Gözlerimden kanlı yaşlar çağlattın
Felaket narile sinem dağlattın
Bu zulmunla iftihar ettin felek

Bu çileler bir gün gelüp dolmaz mı
Elem, keder, acep zail olmaz mı
Mahzun gönlüm bir şadılık bulmaz mı
İşim, gücüm ah u zar ettin felek

Cahillere verdin nan u nimeti
Gafillere verdin nan u nimeti
Atıllara verdin nan u nimeti
Ne utandın, nede ar ettin felek

Alçaklıktı yoktur akranın, dengin
Ne örneğin vardır nede rengin
Rıza ile bitmez, tükenmez cengin
Biriken derdi bişumar ettin felek

11-

BÜLBÜL¹⁶

Seher vaktindeki feryad u zarın
Açıtı derunümde bin yare bülbü'l
Gonca güldür yarin ve dilşikarın
Arz eyle derdini o yare bülbü'l

Bilâ aram daldan dala uçarsın
Derdsizlere derd ü mihnet açarsın
Gözlerinden kanlı yaşlar saçarsın
Perişandır halin biçare bülbü'l

Sevdiceğin elden ele geziyor
Ne ağıyarı, nede yarı seziyor
Bu sürelle Mihrü delin eziyor
Mal olmuştur yar u ağıyare bülbü'l

İhtiyar et sabrı yeter ağlama
Cuşa gelmiş sular gibi çağlama
Ateş-i hasretle sinen dağlama
Maşukun bağlarda var ara bülbü'l

Aşık olan cevr ü cefa çekmeli
Gaygu, gussa, derd ü belâ çekmeli
Alam ve ekdarı Rıza çekmeli
Katlanmalı bu müşkül bare bülbü'l

12-

SEVDİĞİME¹⁷

Ateşi aşkınlı yandım kül oldum
Sende kül ol yana yana sevdiğim.
Hayatın zevkini yanmakta buldum
Yan, yakıl da benze bana sevdiğim

Taştan katı imiş bağırın bi- vefa
Ne göz yaşı tesir eder, ne reca.
Cemalini ettirmedin tamaşa
Üftade ne kana kana sevdiğim

Hançerini vur kalbime kan olsun
Bu macera aşklara şan olsun
Can u serim uğruna kurban olsun
Kıymak ise kasdın cana sevdiğim

Aşk derdine derman bulunmaz derler.
Can yakmayan, canan bulunmaz derler.
Visaline imkân bulunmaz derler
Dayanılmaz bu hicrana sevdiğim

Rahm eyle halime ey gonca dehen
Mihnetinle harap oldu cism ü ten
Rıza gibi derd ü belâni çeken
Var mı acep bir divane sevdiğim

13-

HARABAT¹⁸

Mağrur olma male, mülke zahida
Ağarmış saçların yükselmiş yaşın
Mahbublerle iç şarabı daima
Öldüğünde bir top bezdir yoldaşın.

Tarlan, bahçen varislere kalacak
Varislerin sefahete dalacak
Kimi kanun, kimi keman çalacak
Kim dikecek bilmem baş ayak taşıın

Oğlundan, kızından bekleme vefa
Ahfadından, karından da ha keza
Evlât, ahfat, fitne, fesattır sana
Hayre çalış odur ancak yoldaşın

Harabat ehlini ağızına alma
Anlar ile cenk ve cidale dalma
Taassubundan vazgeç vebalde kalma
Nefsi emmarenle olsun savaşın

Hayali işlerle Rıza uğraşma
Tekkelere, türbelere yanaşma
Harabata yan gel bu yoldan şasma
Şarab-ı halisdır ekmeğin aşın.

14-

FELEK¹⁹

Can yakmakda, kan dökmekde mahirsin
Bulunmaz alemde akranın felek
Lütfü ve kahir ikaına kadırsın
Söylenir dillerde destanın felek

Zengin, fakir elaman der elinden
Korkar, yıllar tufanından, selinden
Zelzelenden, volkanından yelinden
Pek korkunçtut sillen, tufanın felek

Ne örneyn vardır ve ne de rengin
Ziruhlarla bitmez tükenmez cengin
Gaddarlıkda yoktur eşin ve dengin
Hesapsızdır kanın, kurbanın felek

Nedir bu yaddığın cărm ü cinayet
Adl ü dad ile hörmət, riayet
İnsafa gel zulmuna ver nihayet
Varsa eger dinin, imanın felek

Rıza senden rahm ü şefkat beklemez
İzz ü rifat ve şerafet beklemez
Devlet, nimet ve atifet beklemez
Düşmüslere yoktur ihsanın felek

15-

CUMHURİYET²⁰

Cumhuriyet hükûmeti âdildir
Azm etmiştir dönmez adaletinden
Bu şerefə, bu payeye naildir
İlelebet düşmez şerbetinden

Sağlam kurulmuştur göçmez, yıkılmaz
Onun ile cenkte başa çıkılmaz
Mağlûp olup dere'lere tıkulmaz
Âdâsının yalnız mehabetinden

Sahavetinden yoktur akran ü dengi
Şecatte yoktur akran ü dengi
Hamasette yoktur akran ü dengi
Cihan titrer seyf-i celâdetinden

Böyle gayyur bir hükûmet gelmemiş
Böyle cesur bir hükûmet gelmemiş
Böyle vakur bir hükûmet gelmemiş
Bu hassalar yüksek siyasetinden

Şosa, mektep, demiryolu yapar o
Sarp dağlara tünel, kanal açar o
Fabrikalar kurar milyar saçar o
Bu da Rıza yurda muhabbetinden.

16-

GEÇENLERDENİZ²¹

Tarihlerde okunmakta şanımız
Ordular yarup geçenlerdeniz
Sayısızdır savaşımız, kanımız
Adayı ot gibi biçenlerdeniz.

Yok gözüüm bir devletin yerinde
Ne canında, ne de sim ü zerinde
Harp açarsa âda günün birinde
Su yerine kanlar içenlerdeniz.

Bahr u berde hür ve serbest yaşarız
Fabrikalar kurar yollar yaparız.
Bu uğurda milyarları saçarız
Terakki yollarını seçenlerdeniz.

Bilâ sebep bir devlete, çatmayız
Masumlara top ve tüfenk atmayız
Suçsuzları suçlulara katmayız.
Canı cana elhak ölçenlerdeniz.

Cengi sever ufağımız, irimiz
Bu yolda ders verdi Rıza pirimiz
Ya topraktır ya karadır yerimiz
Bu alemden böyle göcenlerdeniz.

17-

ÜSTAD R. BOŞDURMAZ'A²²

Destan-ı Yunus'u okuduk lâkin
Duymadık bu nazmın şîri kandadır?
Özden geçelim de sorâlim ilkini
(Emre)yle (mahak)in kesri kandadır

İşkin deryasıdır Yunus'un içi,
Onu ihata bir gayretti hîçi
Ezbere biliriz nazmını gerçi
Ve lâkin bilmeyiz nesri ! kandadır?

Biz katrayız ondan Yunus ummansa
Derya hiç sığar mı bir avuç tas'a
İşkâ ve ilimde olunca yasa
Yunus'un kanunu seyri kandadır?

Senasi müşkildir gelmez dilimden;
Gelen bir şey varsa takhik elimden..
Yunus kanda doğdu, feyz aldı kimden?
Vefatı ne zaman, kabri kandadır?

Yunus'a olmuşuz biz de dilbeste
Gül aldık bağından hem deste deste
Üstad! olmayınız sakın şikeste
Boyle medhin cevaz yeri kandadır?

Ozanoğlu bilir, hem geçmez haddi,
Bilmediği işe kılmaz tasaddi
Tenevvür etmektir süâlden kasdı
Ben kanda o destan eri kandadır?

İ. Ozanoğlu

B) ARUZ ÖLÇÜSÜYLE YAZILMIŞ ŞİİRLERİ

1-

AZİZ KONUK²³

fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilün

Şanlı (İsmet) şânına hürmet ve ta'zimat için
Çıkdı istikbâline erkek, kadın halk bışumâr.

Makdeminle eyledin dilsir bütün usşâkını;
Bu şerefle aşık u sadıkların bayram yapar.

Şarkta, garpte sevmeyen ve bilmeyen yoktur seni
İşte toplandı huzurunda yine genç, ihtiyan

Bu ziyaret, bu tenezzül arzı şükranlar değer
Eyledin işbu hususta hayli zahmet ihtiyan

İşteyorduk vech-i pakin görmegi çoktan beri
Hamdüllâh vasıl olduk maksada encamîkâr.

Müstehaksın arzı tazimata elhak müstehak
Saygilarla eyleriz hoş âmediye ictisar

Menba-i ilm ü hikemsin, sahib-i seyf ü kalem
Mahzeni lutfü keremsin, bu fezail kimde var?

Vakîfi künhü umursun; madeni akl u şuur
Müsâkûlatın her vekâlet, her makam senden sorar.

Pek asıl bir nesle mensup olduğunda şüphe yok
Cebhe-i pakinde envarı necabet şuledar.

İstikamet, adüdat, imran, terakkî rehberin
Kadrini takdir eder, tavkîr eder ağıyar u yar.

Mihveri matlupta devreyeler devairde umur
Badema doğru gider şâşmaz bu saat, bu ayar.

Onsekiz milyon necip Türk emrine amadedir
Bahtiyarsın ey ulu dahi ve önder bahtiyar

Uğramıştır felce işbu memleket inler durur
Derdinin dermanını ancak bugün senden arar

Ver bu kitap hastanın emrazına şafi deva
Kesb-i imran eylesün sayende bulsun itibar

Belli başlı yok bir iş, bir kesb ü kâr işsizlere
Bu ecilden eyliyor avareler terki diyar.

Hali gördün var mı istizaha hacet ve mahal
Haneler, hanlar, dükânlar, kaldırımlar rehnedar.

Eyle ibzal lutfunu bu belde de bulsun şeref
Bu uğurda sevgili başın için ver bir karar.

Ver bize bir müjde mahzun diller olsun müsterih
Eyleriz bu mujdeye, can u gününden intzar

Virdimizdir halisane bu dua şam u seher
Ömrü ikbalin mezit etsin cenab- i girdigâr

2-

BUGÜN²⁴

fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilün

Artıyor, eksilmiyor alam u ekdarım bugün
İstiyor ayyuka çıksın nale ü zarım bugün

Nar-ı hasret yaktı, yandırı vücut iklimini
Ağlamaktan başka yoktur sanma var kârim bugün

Kimse silmez eşk ü çesmim, kimse sormaz halimi
Derd ü gam, hüznü elemdir yaver u yarım bugün

Arzuhal etmek üzere bulmadım bir nükteden
Kımlere arz eylesem bilmem ki esrarım bugün

Çekdi ser eflâke ahîmdan yine dud siyah
Duymuyor bir kimse ahîm görmiyor narım bugün

Dalmışam derya-yı aşka dalbinüp durmactayım
Âcizim takdir u derkden yar u ağıyarım bugün

Nerde mecnun, nerde Leylâ, nerde Ferhad ü Şirin
Anların bir namı kalmış elde ben varım bugün

Müptelâyi derd ü aşkın yare vuslat isterim
Oldu nadanlarla hemdem yar u gaddarım bugün

Ettim istikrah cihandan cism ü canımdan Rıza
Toprak olsun iştiyak ala isterim darım bugün

NADANLAR²⁵**Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün**

Var ahmaklar ki maymundan tekamül etti insanlar
Deyüb ısrar eder bunda nadan oğlu nadanlar.

Bütün insanların aslı bir Adem, bir de Havvadır
Bunu Kur'an beyan etmiş iken inkâr eder anlar.

Denizde, karada hadsiz, hesabsız dürlü mahluk var
Doğar cinsile mahiler, yaşar cinsile hayvanlar.

O gafiller bu batıl fikre saplanmışta kalmıştır
İnanmazlar getirsen de deliller, hayatı bürhanlar.

Kabul etmez akıl, mantık, kıyas böyle hurafatı
Zuhur etmiş, ider böyle daha bisud hezyanlar

Bu kanuni ilâhidir, gider haşre kadar böyle
Gezer arslan ile arslan, gezer kaplanla kaplanlar

Getir bir maymunu yıllarca besle olmaz insan o
O maymun mutlaka maymun, yine insandır insanlar

Hüküm vermez delili olmayan davaya bir hâkim
Medarı hüküm için ister, sorar hüccet ve fermanlar

Nasıl teşbih ider bir maymuna akıl olan gendin
Nedir insanlığa karşı bu isnatlar, bu bühtanlar

Uçar kuş kuş ile, baz baz ile, şahin de şahinle
Yatar tilki ile tilki, yatar tavşanla tavşanlar

Yazıktr kablamış evham fasid bunları yarab
Akıl ver anlasunlar hilketi insanı bu insanlar

Bu batıl fikre etmez iştirak âlemde ârifler
Güler işbu garib hale şuuru olsa hayvanlar

Bu abdallar bu suretle tefahur eylesün varsın
Kulubu milleti sarsmaz bu ilânlar, bu ceryanlar

Sualim mantikan, aklan budur echellere işte
Aceb doğmuş mu kurtdan bir kuzu virsün cevab anlar

Bu davanın Rıza butlanına hükm ü karar verdim
Bulunmaz nakzına imkân kurulmuş olsa divanlar

RIZA BOŞDURMAZ'DAN²⁶**Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün**

Vefa görmüş acep bir kimse var mı işbu âlemden
Gelen bu âleme kurtulmamıştır mihnet ü gamden

Neler gelmiş, neler geçmiş gelüp geçmektedir elân
Bu ahval hevilnak başlamış tâ devri âdemden

Gelen durmaz giden gelmez bu bir esrarı hikmettir
Gidenlerden haber gelmez sârurden, hüzün ü matemden

Ne mümkünür doğup ölmekteki ahvali derk etmek
Bu müşkül bir muammadır dem urma ilmi mahremden

Çekil bir köşeye kesrette vahdet âlemin seyret
Sakın ayrılma gaflet eyleyüp bu rah-i eslemden

Geçirme ömrünü gamle elinde variken fırsat
Güzellerle yaşa vazgeçme uddan, cam ile cemden

Bulup bir nevcivan bir bahçede, bir su kenarında
Atıştır badeler al buseler ruhsarden, femden

Canım iyman ile çıksun yaşılm altmış beşe erdi
Budur arzu niyazım her zaman hallak-ı âlemden

Bihamdülillâh değildir (Lâ) Rıza ezkârim(illâ) dir
Bu dersi almışım bezm-i elestte bir muallimden

KALMAZ²⁷**Mef'ülü/Mefâ'ilü/ Mefâ'ilü/fe'ülün**

Bu köhne cihan yare de, ağıyare de kalmaz.
Mazluma da, masuma da, gaddare de kalmaz.

Yap bir iyilik düşmanına senden utansın.
Lutf ü keremin bir köşede, arada kalmaz.

Bülbül ölüyor bağçada olmuş güle aşık.
O bağça ve gül bülbüle de, hare de kalmaz.

Emlâk ve akar, mansap ve cah, servet ü saman
Memura da, esnafa da, tüçcara da kalmaz.

26 6 Eylül 1940

27 1 Ekim 1940

Sanma kalacak böylece bu arz u semavat
Ebhara da, enhara da, eşcara da kalmaz.

Ziruh tadacak mevt acısın vade gelince
Kiymetli hayat ejdere de, mare de kalmaz.

Kalmış mı Timurleng'e, Süleyman'a, Selim'e.
Ehyara da, eşrara da, ehrara da kalmaz.

Rahatla geçir ömrünü ferdayı düşünme
Mecnune de, sermeste de, hoş yara da kalmaz,

Cari sulara atf-i nazar eyle Rızaya
Deryaya gider çağlayarak karada kalmaz.

6-

UT, TANBUR VE ŞARAP²⁸

Mef'ülü/Mefâ'ilü/ Mefâ'ilün/fe'ülün

Keyfim geliyor meclisi işaret kurulunca
Billür kadehim bâde-i gülgâna dolunca

Nâra atarım cûşa gelip aşkına yarin
Kanuna, uta, tanbura mızrap vurulunca

Zâhid ne bilir meyde olan gevher-i hâsi
Kâfirler içер der anı meydan sorulunca

Üftadesiyim tanburun, utun ve şarabın
Ruhum sıkılır mey tükenip ut bozulunca

Ârif aramaz kevseri, hurîyi , behiştî
Hâlis şarabı, çengiyi, mahbubu bulunca

Dünya verilir sanki bana işte onda
Al bûse deyu yanına cânan sokulunca

Sâkî dolaşır elde şarapla ve kebabla
Sohbet dediğin olmalıdır böyle olunca

Sağlıkta olur zevk u safâ, derd ü meşakkat
Bunlar yok olur vâde gelip göz yumulunca

Terk etme Rıza ut ile tanburu, şarabı
Malın kalacak vârise kabre konulunca

7-

MİLLÎ GURUR²⁹

fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilün

Barekâllah aldı cebren hakkı istiklalini
Ol sebepten arşa çıktı şanlı Türk'ün şöhreti.

Etti Cumhuriyet ilân kâinata verdi şan
Doğrusu şayâni şükrandır uluvv ü himmeti.

Atti tahtından Vahîd'i vermedi mühlet ana
Sonra da a'vanına gösterdi râh-i hicreti.

Çekti dâra, attı zindana vatan hainlerin
Böylelikle elde etti duhter-i hürriyeti.

Kahr ü tedmir eyledi bir hamlede a'dasını
Yok ecanipe bu kâ'ba vâsil olmak kudreti.

Şaştı kaldı işbu hale şarklılarla garplilar
Görmüyordardı koca Türk'te bu havl ü kuvveti.

Kurdu âdil bir hükümet kurt, koynun birlik gezer
Tâ kıyamet payidardır adl ü dâdî şevketi.

Türk'ü ölmüş zannedenler anladı Türk ölmemiş
Varlığın isbat için sarfetti cehd ü gayreti.

Iftihar etsin yavuz Türk varlığıyla iftihar
Artar eksilmez cihan durdukça kadr ü kıymeti

Mal ü canın Türk vatan uğrunda etmiştir feda
Bekliyor serhadde daim hasmı mülk ü milleti.

Türk tahakküm, Türk taazzum, Türk tecebür istemez
Hakk u adle mültefittir zûlme eyler lâneti.

Türkün istikbali parlak orduyu gayet yaman
İstiyor daim hür olmak, budur anın hasleti.

Türk asildir, Türk neciptir, Türk sahidir, Türk vefi
Hal ü istikbale uygundur sülük ü siyreti.

İzz ü rifât , istikamet, rahm ü şefkat, âtifet
Türk'te etmiştir tecelli, başka yoktur şirketi.

Türk tüfekten, süngüden, tayyareden etmez hazet
Tâ ezelden böyle almıştır berat ü hücceti.

Kükremiş arslan gibi a'dasına eyler hücum
Dâğu taşı titretir vallahi Türk'ün satveti.

Türk hurafat, Türk kehanet, Türk hikâyat dinlemez
Silkinip attı başından böyle menhus illeti.

Elde baston , başta şapka daima Türk hür yaşar
Yok başında hiç bir engel bundadır kudsiyyeti.

İlm ü fen, san'at, ticaret Türk'te etti ictima
Kavrular kendi yağıyla gayre etmez minneti.

Yer yüzünde şanlı Türk'ün yoktur akran ü eşi
İnkılâbatından alsın yâr ü ağyar ibreti.

Şâhid ü âdildir âsârı ulüvv ü şanına
Lâyemut âsârı celbetmekte velh ü hayreti.

Halisane bu duayı yâd ü tezkâr eylerim
Payidar olsun cihan durdukça Türk'ün haşmeti.

Varsa göster Türk'e göster başka bir millet Rıza
Eylemiş tahsil (Elest) bezminde ilm ü hikmeti.

8-

NASİHAT³⁰ fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilün

Ölsen açıktan dahi namerde dökme yüz suyu
Halini bir merde arzet o seni şadan eder

Rahm ü şefkat, hüsnü niyet, istikamet merddedir.
İste ondan gaye-yi amâlini ihsan eder

Zulmü istibdadi sevmez merdi kâmil hür yaşar
Zalimi cebbara karşı kan döker isyan eder

Bir de bir, beş yüz de birdir mert için tokdur gözü
Müstear bir varlığa dünya perest iman eder.

Aldanup simaasına her şahsı mert sanma sakın
Mert odur kim derdine ihvanının derman eder

Gelmez iyilik bir zaman namerd elinden bil bunu
Dostlarını mutlaka bir gün seni düşman eder

Bilmez insan kadrini insanı kâmil olmıyın
Daima insanlara insanlığı insan eder.

Halini Allah'a arzet halk eder esbabını
Müsâkülâtın varsa derhal halleder, âsân eder

Verse zemzem içme namerdin elinden ey Rıza
Zehre benzer kusdurur kan mideni viran eder.

9-

ZAFER DESTANI³¹ fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilün

Şanlı Türk'ün ordusu aldı yine bir şan bugün
Hizmeti takdirlere, şükranlara şayan bugün

Kükremiş arslan gibi âdasına etti hûcum
İş bu harbi seyredenler oldular hayran bugün

Savletinden, kudretinden titredi arz u sema
Böyle kanlı bir cidâl görmüş değil devran bugün

Bu uğurda yandı canlar, aktı kanlar bî şumar
Oldu mağlûb ü perişan bil'umum düşman bugün

Türk tüfenkten, süngüden, tayyareden havf etmedi
Verdi bir miktar esir, mecrûh ve de kurban bugün

Asti, kesti bulduğu yerde heman âdasını
Darı dünya oldu bu hunharlara zindan bugün

Varlığın gösterdi ağıyare ve yare şanlı Türk
Varsa çıksın Türk'e bir eş, böyle akran bugün

Bu celâdet, bu hamaset, bu mehabet kimde var
Etti âdasın perişan, hâk ile yeksan bugün

Görmemiştir halkı âlem böyle kanlı bir savaş
Aktı harp meydanlarında su yerine kan bugün

Yaşasın izz ü şerefle Türk ve Türk'ün ordusu
Türk'e mahsus yazdım işte bir kî'a destan bugün

Kutlu olsun bayramın her bir günün ey şanlı Türk
Attı ordun düşmeni bîsarına tirpan bu gün

Yüz ağıyle çıktı bu cenkten de ordun aferin
Kalktı yurdundan muazzam bir belâ, tufan bugün

Yılmadı ordun ölümden, bombadan ve gülleden
Sinesin etmişti topla süngüye kalkan bu gün

Şanlı ordunla dayandın evvelâ Allahına
Allahın da fevz ü nusret eyledi ihsân bugün

Bahr ü berde üstün oldun bir sürü düşmanın
Barekâllâh elde ettin lâyemut bir şan bugün

Can u dilden Hazreti Allaha şükret ruz ü şeb
Olmamış mazhar bu ulvî lütfe bir insan bu gün

Geçti tarihe ne mutlu vasf-ı pak-i akdemin
İş bu tarih ilmine, irfanına burhan bu gün

Rahm ü şefkat, adl ü insaf sende etmiş ictima
Var mı milletlerde bilmem böyle bir vicdan bugün

Şevk ile girdi bu harbe zabitan efrat Rıza
Orduya etti kumanda Gazi- yi zişan bugün

10-

CUMHURİYET DESTANI³²
fa’ılâtün /fâ’ılâtün /fâ’ılâtün /fâ’ılün

Avni hakla, şanlı Türk aldı yine bir şan bugün
İşbu şöhret, işbu şan şükranlara şayan bugün

Bu hamaset, bu şehamet, bu celâdet kimde var
Cuşa geldi, etti Cumhuriyyeti ilân bugün

Attı tahtından Vahid'i vermedi mühlet aman
Oldu dünya alçağa, a'vanına zindan bugün

Padişahlık namını sildi, süpürdü ortadan
Yakmadan can, dökmeden bîsud yere bir kan bugün

Yıktı istibdad ü zulmü âferin bir hamlede
Kurdu âdil bir hükûmet, bir ulu divan bugün

Astı, kesti bulduğu yerde vatan hainlerin
Etti câniler, şakiler arzı istiman bugün

Yaptı akl ü fikre hayretler veren bir inkılâp
Böyle müthiş väkiyat görmüş değil devran bugün

Doğdu envarı adalet, ilm ü hikmet, marifet
Nerde o zalim hilâfet, nerde o erkân bugün

Müstehaktı aldı masum Türk ferahca bir nefes
Yok başında müstebid bir şâh-ı hun efşan bugün

Türk'ü kasmış ve kavurmuştu o gaddar, o rezil
Ol sebepte Türk de etti zalime isyan bugün

Türk güler, oynar demadem, zevk u sohbетler yapar
Zulmü istibdad ricali ağlamakta kan bugün

Yaptı mektep, fabrika yapmakta Türk râh-i hadid
Yurtta mevcut türlü âsar, lâyemut umran bugün

Muktedir ellerde işler mihverinde devreder
İş başında var olanlar sahibi irfan bugün

Elde baston, başta şapka, badema Türk hür yaşar
Kalktı üstünden muazzam bir belâ, tufan bugün

Böyle âdil bir hükûmet, bir idare nerde var
Bir gezer kurtla koyun, tazi ile tavşan bugün

Yoktur akran ü naziri barb ü darpta bir daha
Varsa çıksın yer yüzünde Türk'e eş, akran bugün

Adl ü daddir rehberi umran, terakki gayesi
Elde etmiş böyle bir düstur, pilân, mizan bugün

Türk'te yoktur mekr ü hile, kin, garaz, kibr ü gurur
İstikamet uğruna eyler fedayı can bugün

Türk'te etmiştir tecelli rahm ü şefkat, âtifet
Olmayan yok lütf ü bî pâyânnâha hayran bugün

Türk hurafat, Türk kehanet, Türk hikâyat dinlemez
Eylemiştir ilm ü fenne, hikmete iman bugün

Türk'te etmiş ilm-i tesrîh, ilm-i tibda inkişaf
Derdine bulmuşbihakkın bir deva, derman bugün

Türk'ü ölmüş zannedenler anladı Türk ölmemiş
Etti tasdik varlığın vallahi dost, düşman bugün

Bahr ü berde, âsumanda Türk ezilmez bir zaman
Var elinde böyle bir hüccet, berat, ferman bugün

Türk'ün istikbali parlak, ordusu gayet yaman
Bekliyor her an hudutta bir sürü arslan bugün

Hüsün ü suret, hüsün ü siret, hüsünü ahlâk Türk'tedir
Türk'e vermiş bu hasâlı haliku'l ekvan bugün

Söylenir dillerde Türk'ün tâ kiyamet şöhreti
Var mı milletlerde bilmem böyle nam, unvan bugün

Geçti tarihe ne mutlu vasf-ı pak-i akdesi
İşbu tavsif fazlına, irfanına burhan bugün

İşbu tarihi günü var kuvvet ile kutular
Bil'umum erkek, kadın bayram yapar şâdan bugün

Türk'teki evsafi ta'dad eylemek kabil değil
Hâme-i aczimle yazdım bir kısa destan bugün

Türk esaret zincirin kırdı, kopardı ey Rıza
Kesti eşraf, hanedan, a'yan birer kurban bugün

BÜYÜK BAYRAMI KUTLAMA³³

fā'ilâtün /fā'ilâtün /fā'ilâtün /fā'ilün

Barekâllah şanlı Türk aldı yine bir şan bugün.
İş bu şan takdirlere, şükranlara şayan bugün.

Etti Cumhuriyeti ilân kâinata verdi şan.
Kurdu adil bir Hükûmet bir ulu divan bugün.

Attı tahtından Vahid'i vermedi mühlet aman.
Kaldı Türk'e muhteşem tâhd u saray ayvan bugün.

Padişahlık namını kaldırıldı derhal ortadan.
Yakmadan can dökmeden nahak yere bir kan bugün

Kaldı dillerde hilafet saltanat unvanları.
Nerde o menhus hükûmet nerde o erkân bugün.

Bu cesaret bu mahabet bu celadet kimde var.
Okudu bu erzele bu zalime meydan bugün.

Buldu fırsat kaçtı İstanbul'dan alçak bir gece.
Oldu İstanbul bu şerrunnase bir zindan bugün.

Yoktu onda Türk'e hörmet rahm ü şefkat atifet.
Ol sebebeden Türk'te etti haine isyan bugün.

Şaştı kaldı iş bu hale şark u garp dahileri.
Görmeyorlardı bu Türk'te böyle kudret can bugün

Türk esaret zincirin kırdı kopardı akibet.
Kesti eşraf haneden ayan birer kurban bugün.

Satvetinden, savletinden titriyor dağ taş bütün.
Etti caniler, şakiler arzı istiman bugün.

Türk'ü ölmüş zannedenler anladı Türk ölmemiş.
Etti tastik varlığın vallahi dost düşman bugün.

Harb ü darpta yoktur akran-i naziri bir daha.
Varsa çıksun bir düvelde Türk'e eş akran bugün.

Yaptı akl u fikre hayretler veren bir inkılâp.
Görmemiştir böyle şanlı inkılâp devran bugün.

Türk'ün istikbali parlak ordusu gayet yaman.
Bekliyor serhatde nöbet bir sürü arslan bugün.

Türk tüfenkten süngüden, tayyareden etmez hazer
Sinesin eyler tûfenge süngüye kalkan bugün.

Din vatan uğrunda etmiştir eder canın feda.
Türk'e can vermek denizde, karada asan bugün.

İlm-i tip san'at ticaret Türk'te etmiş içtima.
Olmayan yok fazlına irfanına hayran bugün.

Yurt içinde bir terakki bir teceddüt başladı.
Aşikârdır bışumardır her nevi ümrân bugün.

Mihveri matlupta devreyler devairde umur.
İş başında var olanlar sahib-i vicdan bugün.

İşbu tarih günü tesit eder ve kutular.
Bilumum genç, ihtiyar zengin, fakir candan bugün.

Türk'teki evsafi saymak kabil değil.
Yazdı Boşdurmaz Rıza da bir kısa destan bugün.